

Éltető víz a dolomit hegyek mélyén

Székesfehérvárról Győr felé haladva a Móri-árok szőlőt és ízletes borokat termő vidékén járunk. Elnézve a táj szelíden hullámozó arculatát joggal elgondolkodhatunk a földrajzi elnevezésen, miért is árok e tágas medenceségnek, széles völgynek inkább megfelelő vidék?



A titok a mélyben rejtőzik. A keletről a Vértes hegység, nyugatról a Keleti-Bakony által keretezett tájunk a Pannontenger időszakában mély tengersizor, később a Duna ősfolyamának áttörései völgye volt. A jégkorszakok kitarotán fújó északi szelei által felhalmozott puha, üledékes kőzetanyagok lösz- és homokrétegei simították csak el a bonyolult vetőrendszerek mentén mélybe zökkenő egykori mészkő kanyonok világát. A mélyszerkezetet feltáró geológusok elnevezése később a táj elnevezésére is átragadt.

De azért nem maradtunk a jelenkorban sem, ma is bebarangolható festői szurdokvölgy nélkül! A Keleti-Bakony keleti szegélyén, a Vértesrel szoros földtani rokonságot mutató dolomit magaslatok között, a Magas-Bakony karsztvizeiből táplálkozó bővizű patak tört utat magának, a Mezőföld felé.

A bodajki Gaja-szurdokot 80-100 méter magas meredek hegyoldalak, helyenként kiugró sziklaszirtek határolják. A víz szerkezeti vonalak mentén, zerguzogosan, jókora kanyarulatokkal fűrészeltte keresztül a dolomitsziklákat. A völgy szintesése folyamatos. Négy kilométer alatt 12 méter, így nagyobb vízesekek nem, de apróbb zúgók teszik változatossá az égerligetekkel kísért völgytalpat.

A vízfolyás gyors sodrású, partjait a völgytalpi meanderezés mentén ma is folyamatosan építi és rombolja. Helyenként csendes, egyenes szakaszok is tar-

kítják. A Gaja a völgyből kiérve egy mesterséges kis erdei tavat táplál, mely számos halfaj – köztük az ide telepített szivárványos pisztráng – élőhelye.

A patak erdős partján álltak egykor a nevezetes évszázados tölgyek, az Ádám- és az Éva-fa. Az utóbbinak már nyomát sem látni, de az előbbi még néhány évvel ezelőtt kidőlt állapotában is hídként szolgált a vadregényes patakon való átkeléshez. Ma már az Ádám-Éva-fa megmaradt hatalmas törzs- és ágdarabja szárazon fekszik és új fahíd emelkedett az egykori természetes átkelőhelyen.



A szurdokerdők, mészkedvelő tölgyesek, karsztbokorerdők által borított völgy – kikapaszkodva a felette emelkedő fennsík szerű platókra – a magasból nyílik meg igazán. Alattunk a Gajavölgyének minden szépsége: az acélkék-csillanó kígyózó patak rohanó vize, az erdőkkel borított szurdok, a meredek mélybe zökkenő hegyoldalok és a fehérén világító sziklaszirtek.

A jól formálható kőanyaggal, halfajokban gazdag tiszta patakvízzel, táplálékul szolgáló vadállatokkal, jól védhető, nehezen megközelíthető barlangokkal megáldott kistájrészlet már az őskorban is az embercsoportok menedéke volt. Az Árpád-korban a közeli Bodajkon telepítették le a nemesi rangra emelt királyi vadászok egy csoportját, akik a magyar uralkodók által is kedvelt vadászterületet és vadjait óvták. A *Károlyi grófok* birtoklása idején pedig híres vadaskert vitte tovább a vidék évszázados vadgazdálkodásának örökségét.

Ma tájcentrum a Gaja szurdoka. A kisé művinek ható elnevezés a látogatók pihenését, kikapcsolódását szolgáló parkerdő rendeltetést hivatott hirdetni. Valljuk be, a centrum kifejezés más olvasatban még pontos meghatározásnak is tekinthető, hiszen a változatos táji értékek – földtani, víztani, botanikai, régészeti – kis területen koncentrálódására utal. Erre gondolva bátran vágjanak neki felfedezni e szurdokvölgybe összpontosult természeti és természetes élményeket!

Szöveg: **Nagy László**

